

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของรัฐ คณะผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยแต่ละระยะ เสนอผลการวิจัยและอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยและอภิปรายโครงการวิจัยระยะที่ 1 ความต้องการและสภาพพื้นฐานของการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของรัฐ
 2. ผลการวิจัยและอภิปรายโครงการวิจัยระยะที่ 2 การสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 3. ผลการวิจัยและอภิปรายโครงการวิจัยระยะที่ 3 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 4. ผลการวิจัยและอภิปรายโครงการวิจัยระยะที่ 4 การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของรัฐ
- ผลการวิจัยของแต่ละโครงการมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการวิจัยและอภิปรายผลโครงการวิจัยระยะที่ 1 ความต้องการและสภาพพื้นฐานของการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของรัฐ

การวิจัยเรื่อง ความต้องการและสภาพพื้นฐานของการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของรัฐ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล ดังนี้

1.1 ความต้องการในการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของรัฐ

โรงเรียนมีความต้องการในการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของรัฐในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.73) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา โรงเรียนมีความต้องการในการบริหารจัดการในสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของรัฐในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.71) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การสนับสนุน ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมา คือ การส่งเสริมกิจกรรม/โครงการต่างๆ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการส่งเสริมการบูรณาการแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน ตามลำดับ 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนมีความต้องการในการจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.77) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมาคือ พัฒนาหลักสูตรโดยบูรณาการเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาทุกกลุ่ม

สาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และผู้เรียนสามารถนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ตามลำดับ 3) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา โรงเรียนมีความต้องการที่จะพัฒนาบุคลากรในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.72) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ บุคลากรปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีทางด้านสังคม รองลงมา คือ การส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ

ที่ผลเป็นเช่นนี้เนื่องจาก แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต และวิถีปฏิบัติที่พัฒนาบนหลักแนวคิดพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความพอมีพอกิน พอใช้ของคนส่วนใหญ่ โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงการมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ไม่ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชา และการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการดำรงชีวิต ซึ่งประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ สามารถนำไปใช้ได้จริง รวมทั้งการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ดังจะเห็นได้จากเมื่อปี 2540 ที่ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ ซึ่งนับเป็นบทเรียนที่มีผลมาจากการพัฒนาที่ไม่สมดุล และขาดเสถียรภาพ จึงส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในวงกว้าง จะเห็นได้ว่า การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่คำนึงถึงความเหมาะสมกับศักยภาพของคน องค์กร ภูมิสังคมของประเทศ ความพร้อมของคนและระบบ ทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงไม่ได้นำไปสู่การสร้างพื้นฐานของการพัฒนาที่มั่นคงและเข้มแข็งหรือสร้างระบบภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับคนและสังคม เพื่อให้สามารถพร้อมรับความเสี่ยงจากความผันผวนของปัจจัยภายในและภายนอก จนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสังคมไทย ส่งผลให้คนไทยทุกคนได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง ประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา และได้กำหนดยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (2550-2554) เพื่อให้สถานศึกษานำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สถานศึกษามีความต้องการในการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของรัฐในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

1.2 สภาพพื้นฐานในการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของรัฐ

สภาพพื้นฐานในการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของรัฐของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.80) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านการบริหารจัดการ

สถานศึกษา สภาพพื้นฐานโรงเรียนมีการบริหารจัดการในสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของรัฐ ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.81) โดยประเด็นที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด 3 ลำดับแรก คือ การให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวนโยบาย การวางแผน การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมาคือ การจัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการบูรณาการแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแผนปฏิบัติงานประจำปี ตามลำดับ 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน สภาพพื้นฐานโรงเรียนมีการจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของรัฐในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.78) โดยประเด็นที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด 3 ลำดับแรก คือ การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมาคือ มีหลักสูตร/ หน่วยการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดทำแผนจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระและทุกช่วงชั้น ตามลำดับ 3) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา สภาพพื้นฐานโรงเรียนมีการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.82) โดยประเด็นที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด 3 ลำดับแรก คือ การติดตาม ประเมินผล และสรุปผลเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของบุคลากร รองลงมาคือ การศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดโครงการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาเกี่ยวกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ

ที่ผลเป็นเช่นนี้เนื่องมาจาก โรงเรียนส่วนใหญ่ต่างมีความรู้และความเข้าใจเบื้องต้นในแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ยังไม่เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา และได้กำหนดยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (2550-2554) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษานำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดเป้าหมายไว้ 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 (ปี 2550) กำหนดให้มีสถานศึกษาที่สามารถเป็นแบบอย่างในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระยะที่ 2 (ปี 2551-2552) พัฒนาและขยายเครือข่ายสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระยะที่ 3 (ปี 2553-2554) พัฒนาให้สถานศึกษาสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้ครบทุกแห่งทั่วประเทศ (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และกระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี (2543) ที่พบว่า สภาพพื้นฐานโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการปฏิบัติอยู่ใน

ระดับปานกลาง ทั้งด้านการเตรียมการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการกำกับ ติดตามและ ประเมินผล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สมศักดิ์ ลาติ (2543) ที่พบว่า ปัจจุบันโรงเรียนมีสภาพการ ดำเนินงานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของรัฐ อยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของโรงเรียน

โรงเรียนมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องหรือบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ที่ครูแสดงความคิดเห็นเช่นนี้เนื่องจาก ครูตระหนักถึง คุณค่าและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ครูยังประสบปัญหาใน การดำเนินต่างในด้านต่างๆ ทั้งการพัฒนาหลักสูตร การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น การจัดทำแผนการ จัดการเรียนรู้ และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานทางการศึกษา หรือมหาวิทยาลัยต่างๆ ควรจัดให้บริการทางวิชาการแก่ครูผู้สอน โรงเรียนใน เรื่องดังกล่าว เพื่อให้โรงเรียนสามารถนำไปใช้ในการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการวิจัยและอภิปรายผลโครงการวิจัยระยะที่ 2 การสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตาม แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิจัยและอภิปรายผลในการสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง บนพื้นฐานความต้องการและสภาพของการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้รูปแบบการวิจัย เชิงปฏิบัติการ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

การพัฒนาคู่มือการสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยเทคนิค เดลฟาย ประกอบไปด้วยองค์ประกอบพื้นฐานและขั้นตอนการจัดทำสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง โดยองค์ประกอบพื้นฐานของสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มี 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 รูปเล่มของสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ปก คำนำ สารบัญ วิทยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ จุดเน้นของสถานศึกษา/ สาระการเรียนรู้ หลักการ แนวคิดของ เศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษา และกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ตารางวิเคราะห์หลักสูตร คำอธิบายรายวิชาในสาระการเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง ผังมโนทัศน์ ตารางหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ รายละเอียดการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ แนวทางและเกณฑ์การวัด และประเมินผล บรรณานุกรมที่ใช้ประกอบในการ จัดทำ ส่วนที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ส่วนบนของแผน ได้แก่ ชั้นที่สอน/ ชื่อหน่วยการ เรียนรู้/ จำนวนเวลา/ วัน เวลาที่สอน/ ภาคเรียน ปีการศึกษา สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อ/ แหล่งเรียนรู้ เครื่องมือวัดผล ประเมินผล บันทึกหลัง สอน และขั้นตอนการจัดทำสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีขั้นตอนดังนี้ ตั้งคณะกรรมการจัดทำ สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา วิเคราะห์มาตรฐานการ เรียนรู้ ตัวชี้วัดของหลักสูตรแต่ละรายชั้นที่สัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง กำหนดหัวเรื่อง (Theme) ที่จะทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง เน้นความน่าสนใจ เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับท้องถิ่นกำหนดจุดเน้นของสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา (วิสัยทัศน์/ พันธกิจ/ เป้าหมาย/ คุณลักษณะที่พึงประสงค์) วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดคำอธิบายรายวิชาจากตัวชี้วัด/ สาระการเรียนรู้ เพื่อให้เห็นภาพรวมของสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่จะเรียนในแต่ละระดับชั้น กำหนดผังมโนทัศน์ แสดงความเชื่อมโยงสัมพันธ์ของหัวข้อเรื่องและความเชื่อมโยงกับสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสาระและข้ามกลุ่มสาระ กำหนดหน่วยการเรียนรู้/ ชื่อหน่วยการเรียนรู้/ เนื้อหาภายในหน่วย/ แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้/ จำนวนชั่วโมง ออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นพื้นฐานในการออกแบบ กำหนดกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการออกแบบที่กำหนดเป็นรายแผน กำหนดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดการวัด ประเมินผล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หากคุณภาพของสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และครูนำสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในโรงเรียน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่างood ประกอบและขั้นตอนในการจัดทำสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีระดับความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (Median = 5.00) และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด (Interquartile Range = 0.00) ทุกข้อ

ผลจากการนำคู่มือการสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปอบรมครูผู้สอน จำนวน 113 คน ด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ครูผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมการอบรมทั้ง 3 ระยะ ในระดับมากที่สุดทุกรายการ ส่วนผลของการอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การบันทึกพฤติกรรม และการสัมภาษณ์ พบว่า พฤติกรรมครู ร้อยละ 80 มีความสนใจ เข้าใจ สามารถจัดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ การสะท้อนผลการจัดทำผลงานของตนเองทำได้ดี ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม รู้ เข้าใจในข้อบกพร่องในงานที่จัดทำขึ้นในทุกองค์ประกอบ และขั้นตอนการจัดทำสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้ง นำข้อบกพร่องที่พบในการจัดทำผลงาน มาปรับปรุงผลงานให้ดียิ่งขึ้น

ทั้งนี้เป็นการสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานความต้องการและสภาพของการจัดการศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้รับความร่วมมือจากผู้บริหาร และคณะครูจากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้เนื่องจาก โรงเรียนทั้ง 3 แห่งเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่เน้นทางด้านแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตราที่ 7 ระบุว่า ให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา ชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (กรมวิชาการ, 2546) ผู้วิจัยได้สร้างคู่มือและพัฒนาคู่มือการสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นอย่างเป็นระบบ ด้วยกระบวนการพัฒนาคู่มือที่สร้างขึ้นด้วยเทคนิคเดลฟาย

โดยการใช้ข้อมูลพื้นฐานการกำหนดกรอบแนวคิดจากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน แนวคิด หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาสาระการเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบพื้นฐาน ประกอบไปด้วย รูปเล่มของสาระการเรียนรู้ มีส่วนประกอบของ ปก คำนำ สารบัญ จุดเน้นของสถานศึกษา สาระการเรียนรู้ หลักการ แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษา และกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ตารางวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง คำอธิบายรายวิชา ผังมโนทัศน์ ตารางหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ แนวทางในการวัด ประเมินผล บรรณานุกรม และองค์ประกอบของ แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ส่วนบนของแผน มีรายละเอียดในเรื่อง ชั้นที่สอน ชื่อหน่วยการเรียนรู้ จำนวนเวลา/ วัน เวลาที่สอน/ ภาคเรียน ปีการศึกษา สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อ/ แหล่งเรียนรู้ เครื่องมือวัดผล ประเมินผล บันทึกหลังสอน ส่วนที่ 2 ขั้นตอนของการจัดทำ ประกอบไปด้วย ขั้นตอนคณะกรรมการจัดทำสาระการเรียนรู้ ชั้นวิเคราะห์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ชั้นกำหนดหัวเรื่อง (Theme) ชั้นกำหนดจุดเน้นของสาระการเรียนรู้ ชั้นวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ชั้นกำหนดคำอธิบายรายวิชา ชั้นกำหนดผังมโนทัศน์ ชั้นกำหนด หน่วยการเรียนรู้ ชั้นออกแบบการจัดการเรียนรู้ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การกำหนด กระบวนการเรียนรู้ ชั้นกำหนดสื่อ และแหล่งเรียนรู้ ชั้นกำหนดการวัดผล ประเมินผล ชั้นหาคุณภาพของ สาระการเรียนรู้ ชี้นำสาระการเรียนรู้ไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของ กระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดขึ้น ในภาพรวมการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น การวิเคราะห์มาตรฐาน จุดเน้นของสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น การจัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ นอกจากนั้น ยังมีส่วนของ ขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดทำสาระการเรียนรู้ปรัชญาพระราชทานเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสถานศึกษาของ ถวัลย์ มาศจรัส (2550) ที่ได้นำเสนอแนวทางการดำเนินงานระดับสถานศึกษา ด้วยการตั้งคณะกรรมการจัดทำสาระการเรียนรู้ปรัชญาพระราชทานเศรษฐกิจพอเพียง ข้อมูลสารสนเทศ หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการศึกษา วิเคราะห์หลักสูตร และจุดเน้นของสถานศึกษา ส่วนคณะครูทำหน้าที่จัดทำรายละเอียดของสาระการเรียนรู้ ด้วยการจัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ชั้นกำหนดกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ชั้นกำหนดสื่อ/ แหล่งเรียนรู้ ชั้นกำหนดการวัด ประเมินผล ชั้นการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ชั้นหาคุณภาพของสาระการเรียนรู้ ชี้นำสาระการเรียนรู้ไปใช้

จากส่วนประกอบและขั้นตอนของการสร้างสาระการเรียนรู้ที่คณะผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น ตามหลักการดังกล่าว ได้นำคู่มือมาสร้างเป็นแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดมี 2 ตอน ประกอบไปด้วย องค์ประกอบของสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และขั้นตอนการสร้างสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่คณะนักวิจัยได้คัดเลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี สามารถให้ข้อมูลได้ดีในการตอบและแสดงความคิดเห็นทั้ง 3 รอบ จากแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะปลายปิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวลี ทวีบุตร (2540 อ้างถึงใน ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, 2550) ที่พบว่า ระดับความร่วมมือของการใช้เทคนิคเดลฟายแบบปลายปิดในรอบแรก จะได้รับความร่วมมือในการตอบ

กลับสูง โดยในรอบแรกได้นำคำตอบมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ปรับเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2 จากคำตอบรอบที่ 2 นำมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Rang) จัดทำเป็นแบบสอบถามรอบที่ 3 และนำมาวิเคราะห์เช่นเดียวกับรอบที่ 2 ซึ่งเทคนิคเดลฟาย เป็นเทคนิคการวิจัยที่ได้รับการยอมรับ เป็นวิธีการวินิจฉัยหรือตัดสินใจปัญหาต่างๆ อย่างเป็นระบบ โดยไม่มีการเผชิญหน้ากันโดยตรงกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน สามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างเต็มที่ และเป็นอิสระ โดยไม่ต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของผู้อื่น นอกจากนั้น ผู้เชี่ยวชาญยังมีโอกาสกลั่นกรองความคิดเห็นของตนเองอย่างรอบคอบ ทำให้ข้อมูลน่าเชื่อถือ และนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในด้านต่างๆ ได้ (Jensen, 1996) ซึ่งสอดคล้องกับ อุทุมพร จามรมาน (2540) ได้นิยามเทคนิคเดลฟายว่า เป็นเทคนิคที่สกัดความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นเอกฉันท์เพื่อการตัดสินใจ เป็นการจัดกระทำเป็นกลุ่ม โดยให้ข้อมูลย้อนกลับ หลังจากการพิจารณาคำตอบเป็นข้อๆ รวมทั้ง เจนเซน (Jensen, 1996) กล่าวถึงลักษณะของเดลฟายว่า เป็นเทคนิคที่มุ่งแสวงหาข้อมูลจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยการตอบแบบสอบถาม เป็นเทคนิคที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนซึ่งร่วมในการวิจัยจะไม่ทราบว่าใครเป็นใครบ้างที่มีส่วนออกความเห็นและไม่ทราบว่าแต่ละคนมีความคิดเห็นในแต่ละข้ออย่างไร ได้ข้อมูลจากแบบสอบถาม หรือรูปแบบอื่นที่ไม่ต้องการให้ผู้เชี่ยวชาญมาพบกัน โดยผู้เชี่ยวชาญต้องตอบแบบสอบถามครบทุกขั้นตอน เพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ และต้องมีแบบสอบถามหลายๆ รอบ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนตอบแบบสอบถามอย่างละเอียด รอบคอบ และให้คำตอบมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความคิดเห็นที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันในคำตอบลงไปในการ์ก่อนแสดงในรูปสถิติคือ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ เป็นสถิติเบื้องต้น นอกจากนั้น ผลงานที่สนับสนุนการใช้เทคนิคเดลฟาย เพื่อให้กระบวนการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความน่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับมากขึ้น ได้แก่ งานวิจัยของ ผกาวัต สุพรรณจิตวนา (2545) ที่พบว่า การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐานโดยใช้เทคนิคเดลฟาย มีกระบวนการ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย การกำหนดประเด็นปัญหาการแก้ปัญหา การคัดเลือกผู้แทน/ ผู้นำการพัฒนา การประเมินศักยภาพและเพิ่มส่วนขาดให้ชุมชน การปรับแนวคิด ทศนคติ และสร้างความตระหนักในชุมชน การสร้างการรวมกลุ่มและองค์กรชาวบ้าน การกำหนดบทบาท ภารกิจและมอบหมายงาน การติดตามการปฏิบัติงาน กระบวนการทั้ง 7 ขั้นตอน ได้มาด้วยการใช้เทคนิคเดลฟาย จากการสัมภาษณ์ และตอบแบบสอบถามทั้ง 3 รอบ นอกจากนี้ ลัดคณา ส่วนลม้าย (2549) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรงานทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ใช้แบบสอบถาม 3 รอบกับผู้เชี่ยวชาญเช่นเดียวกัน ในรอบแรกเป็นปลายเปิด รอบที่ 2 เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ รอบที่ 3 เป็นค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผลการศึกษาการวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรงานทะเบียน และงานวัดผล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกัน (ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.00) ว่ามีความสำคัญจำเป็นอย่างมากที่สุด (ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป) รวมทั้งผลการวิจัยของ ไพบุลย์ เปานิล (2543) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาาระบบประกันคุณภาพการศึกษา องค์กรประกอบ ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์มาตรฐานด้านสื่อ

การเรียนการสอน ห้องปฏิบัติการเทคโนโลยีการศึกษา โปรแกรมวิชาเทคโนโลยีการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในสถาบันราชภัฏ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ใช้แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า และปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ คำถามปลายเปิดใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหา หาการ้อยละ เช่นเดียวกับกระบวนการของงานวิจัยครั้งนี้

จะเห็นได้ว่า กระบวนการสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ผ่านการกลั่นกรอง และได้ผลจนเป็นที่น่าเชื่อถือ ตามหลักการวิจัย ผู้วิจัยได้นำคู่มือการสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปทดลองจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้แก่คณะครู และผู้บริหารในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ทั้งหมด 6 วัน 3 ครั้ง และทำอย่างต่อเนื่อง ในขณะทำการทดลอง ได้ใช้การสะท้อนผลด้วยการสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ผู้เข้าอบรมตามระยะเวลาของการอบรม ผู้เข้าอบรมได้ตอบแบบสอบถามกระบวนการฝึกอบรมทั้ง 3 ครั้ง อยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกประเด็นที่เข้ารับการอบรม รวมทั้ง มีการเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนผลการสังเกต การสัมภาษณ์ของวิทยากร และผู้เข้าอบรมอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จารุวรรณ พูลฤทธิ์ (2551) ที่ได้สร้างหลักสูตรเกษตรผสมผสาน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรเกษตรผสมผสานตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านหัวลำ อำเภอลำทะลุ จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย เอกสารหลักสูตร คู่มือการใช้ องค์ประกอบของหลักสูตร กระบวนการสร้างหลักสูตรส่วนใหญ่ แสดงพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมทุกระดับ ในทุกขั้นตอนของกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ ส่วนครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกันมีความเห็นว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้

3. ผลการวิจัยและอภิปรายผลโครงการวิจัยระยะที่ 3 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิจัยและอภิปรายผลครั้งนี้ได้ว่า การพัฒนาจัดการเรียนรู้และศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยคณะผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

3.1 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนทั้งโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นโดยมี 4 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 วางแผน (Planning) ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วางแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยครูผู้สอนสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้บริหารวางระบบการนิเทศภายใน ซึ่งแจ้งความเข้าใจของความร่วมมือกับผู้มีส่วน

เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการ (Action) ครูผู้สอนดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นที่ 3 ตรวจสอบ (Observation) ด้วยกระบวนการตรวจสอบภายในและภายนอก และขั้นที่ 4 สะท้อนผลปรับปรุงแก้ไข (Reflection) ประชุมนำข้อมูลจากการตรวจสอบสะท้อนผลแล้วปรับปรุงแก้ไขแล้วร่วมกันวางแผนดำเนินการในวงรอบปฏิบัติการต่อไป

3.2 ผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลจากการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนพบว่า ทั้ง 3 โรงเรียนรวมมีจำนวนหลักสูตร 56 หลักสูตร จำนวนครูที่ร่วมโครงการ 59 คน จำนวนแผนการจัดการเรียนรู้ 593 แผน จำนวนนักเรียนที่ได้รับการพัฒนา 3,076 คน ผลที่เกิดขึ้นกับครูพบว่า ครูที่เข้าร่วมโครงการ มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นในเรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ได้ศึกษาวิธีการสอนในหลายรูปแบบ และพัฒนาการสอน พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ทรัพยากรใกล้ตัว และมีอยู่ในท้องถิ่น สามารถจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับท้องถิ่น และมีความรู้ในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ตนรับผิดชอบ มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างสื่อในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ และการทำวิจัยในชั้นเรียน มีความพึงพอใจในการเข้ารับการอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนพบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน และมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งสามารถนำความรู้ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และมีความรู้ความเข้าใจ ตระหนัก ห่วงแทนภูมิปัญญา แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของตนเอง เห็นคุณค่าของการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.2.1 ด้านความคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าความคิดเห็นของครูผู้สอนก่อนดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$) ส่วนหลังการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) ประเด็นที่ครูผู้สอนมีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 4.42$) และเมื่อเปรียบเทียบก่อนจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้พบว่าทุกประเด็นมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น

3.2.2 ด้านความพึงพอใจของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ในภาพรวมความพึงพอใจของครูผู้สอนในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) ด้านที่ครูผู้สอนมีความพึงพอใจมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การนิเทศของวิทยากร ($\bar{X} = 4.65$)

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้และศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คณะผู้วิจัยขออภิปรายผลในแต่ละด้านดังนี้

1) ด้านพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนทั้งโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น ซึ่งในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงครั้งนี้ สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ,

2546) ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตน และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะหมวดที่ 4 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กำหนดให้มีการจัดการศึกษามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชุมชน มีการประสานงานร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน และรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิต โดยที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายกิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ และในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนจากโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจาก โรงเรียนทั้ง 3 แห่ง เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การรวมพลังในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในทุกระดับ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน นักศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำแนวคิด หลักปฏิบัติของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการในการบริหารการจัดการเรียนการสอนตลอดจนการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดความตระหนักและฝังรากลึกภายในตนเองและผู้อื่นอย่างยั่งยืนตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) และสอดคล้องกับการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) การมุ่งเน้นนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาประเทศ ดังนั้นการปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ คุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและความเป็นไทย การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม สามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีชีวิตของผู้เรียนได้ ก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศไทย และการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการวิจัยที่นำแนวคิด 2 ประการมาผสมผสานกัน คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กับการมีส่วนร่วม (Participatory) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูล สารสนเทศต่างๆ เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับการะงานที่ปฏิบัติอยู่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนางาน โดยนักวิจัยและผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานนั้นมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบ ตั้งแต่การกำหนดประเด็นที่ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงและ/หรือสร้างขึ้นมาใหม่ การวางแผนการปฏิบัติ การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบหรือประเมินผลการปฏิบัติและการนำผลการตรวจสอบหรือประเมินไปปรับปรุง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ไม่ใช่วิธีวิทยาของการวิจัย (Methodology) แต่เป็นแนวทางการศึกษา (Approach) หรือกลยุทธ์ (Strategy) หรือกระบวนการ (Process) โดยนำเข้าไปเชื่อมโยงอยู่ในกระบวนการวิจัยเพื่อให้บรรลุผลที่ต้องการในระยะยาว (Outcomes) และผลที่ได้เป็นรูปธรรม การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์สะท้อนให้เห็นถึงการเดินทางไปสู่การพัฒนาโดยมีการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่เป็นอยู่ไปสู่สิ่งที่สามารถเป็นไปได้ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับ

สังคม หัวใจของการเปลี่ยนแปลงอยู่ที่กระบวนการวิจัยซึ่งใช้แนวทางความร่วมมือ (Collaborative Approach) ระหว่างนักวิจัยกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ทั้งนี้กระบวนการวิจัยต้องเป็นประชาธิปไตย ยุติธรรม มีอิสระ และส่งเสริมคุณค่าของชีวิต กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียจะเข้าร่วมสังเกต ตรวจสอบสถานการณ์ต่าง ๆ สะท้อนความต้องการของตน ทรัพยากรที่มีอยู่ อุปสรรคของความจริง (ปัญหา) ที่ปรากฏอยู่ตรวจสอบทางเลือกที่เป็นไปได้ และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีจิตสำนึก ไปสู่ทิศทางใหม่ เมื่อนำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเข้ามาอยู่ในกระบวนการวิจัยจะก่อให้เกิดผลดีหลายประการ เช่น

1) ทำให้วัตถุประสงค์ของการวิจัยและข้อค้นพบมีความตรง (Validity) มากขึ้น เพราะเป็นการสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหา โดยอยู่บนพื้นฐานที่กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้

2) ทำให้มีโอกาสมากขึ้นที่จะสร้างนวัตกรรมและการใส่สิ่งสอดแทรกต่างๆ (Intervention) เพราะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สะท้อนคุณค่าในเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลง

3) ทำให้มีความร่วมมือเพิ่มมากขึ้นระหว่างนักวิจัยและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย ผู้มีส่วนร่วมหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียจะมีบทบาทเป็นผู้กระทำ ดำเนินการหรือเป็นสมาชิกชุมชน เพื่อสร้างสังคมและเป็นคนของสังคม ในขณะที่การวิจัยแบบดั้งเดิม คนของสังคมจะไม่เกี่ยวข้องกับนักวิจัยแต่คนจะถูกพิจารณาว่าเป็นสิ่งที่ถูกศึกษา (Objects) (Whyte et al., 1991); (Guerrero, 1995 อ้างอิงจาก นิตยา เงินประเสริฐศรี, 2544); (Stringer, 1996); (Smith, 1997) ดังนั้นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้ผลดีจำต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียน ที่มีส่วนได้เสียให้เป็นผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พัฒนาขึ้น จึงมีความเหมาะสมโดยเฉพาะการดำเนินการทั้งโรงเรียน เพราะจะสามารถก่อให้เกิดความร่วมมือ เกิดการเปลี่ยนแปลงและเป็นกระบวนการในการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับการงานที่ปฏิบัติอยู่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนางาน โดยนักวิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบ ตั้งแต่การกำหนดประเด็นที่ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงและ/หรือสร้างขึ้นมาใหม่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การตรวจสอบหรือประเมินผลการปฏิบัติ (Observation) และการนำผลการตรวจสอบหรือประเมินไปปรับปรุง (Reflection) จะทำให้สามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น ๆ ได้ตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการของทุกฝ่าย จึงส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 โรงเรียนรวมมีจำนวนหลักสูตร 56 หลักสูตร จำนวนครูที่ร่วมโครงการ 59 คน จำนวนแผนการจัดการเรียนรู้ 593 แผน จำนวนนักเรียนที่ได้รับการพัฒนา 3,076 คน ผลที่เกิดขึ้นกับครูพบว่า ครูที่เข้าร่วมโครงการ มีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้นในเรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ได้ศึกษาวิธีการสอนในหลายรูปแบบ และพัฒนาการสอน พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ทรัพยากรใกล้ตัว และมีอยู่ในท้องถิ่น สามารถจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับท้องถิ่น และมีความรู้ในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการใน

การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ตนรับผิดชอบ มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างสื่อในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ และการทำวิจัยในชั้นเรียน มีความพึงพอใจในการเข้ารับการอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนพบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน และมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งสามารถนำความรู้ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และมีความรู้ความเข้าใจ ตระหนัก ห่วงแทนภูมิปัญญา แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของตนเอง เห็นคุณค่าของการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านความคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนก่อนดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$) ส่วนหลังการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) ประเด็นที่ครูผู้สอนมีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 4.42$) และเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้พบว่าทุกประเด็นมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น ตลอดจน ด้านความพึงพอใจของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ในภาพรวมความพึงพอใจของครูผู้สอนในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) ด้านที่ครูผู้สอนมีความพึงพอใจมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การนิเทศของวิทยากร ($\bar{X} = 4.65$) สอดคล้องกับงานวิจัยของกัลยา ทักษิณาเจนกิจ และ รุจี จารุภาชน (2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนบูรณาการแบบสอดแทรกหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาจุลชีววิทยา และปรสิตรวิทยา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงสาขารณสุขศาสตร์ (เทคนิคเภสัชกรรม) วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่นที่พบว่าการสอนสอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นักศึกษาสอบผ่านตามเกณฑ์การประเมินผลของรายวิชาทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 นักศึกษาทุกคนมีทักษะปฏิบัติการตรวจทางห้องปฏิบัติการจุลชีววิทยาและปรสิตรวิทยาเบื้องต้น ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 100 ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ มีเหตุมีผล มีความประหยัด และมีความสามัคคีและความเอื้ออาทร และสอดคล้องกับปวีณา ภูมิแดนดิน (2551) ที่ได้ทำการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง ทรัพย์ในดินทองถิ่นของเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนโคกคำวิทยา อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ และดวงสมร สารแสน (2550) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสร้อยทิพย์ ทองใหญ่ (2551) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบบูรณาการ “ชุมชนศรีธาตุกับเศรษฐกิจพอเพียง” ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นและนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงส่งผลให้ครูผู้สอนมีความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก

4. ผลการวิจัยและอภิปรายผลโครงการวิจัยระยะที่ 4 การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของรัฐ

ผลการวิจัยและอภิปรายผลของโครงการระยะที่ 4 สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สัมพันธ์กับนโยบายของรัฐ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน 6 ส่วน คือ 1) การสร้างฐานความรู้ความเข้าใจ 2) การสานต่อฐานความคิดสู่การวางแผนอย่างเป็นรูปธรรม 3) พลวัตของการขับเคลื่อน 4) กลไกแห่งการขับเคลื่อนเพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืน 5) ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา และ 6) ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา สามารถสรุปรายละเอียดและอภิปรายผลในแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้

4.1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สัมพันธ์กับนโยบายของรัฐ ด้านการสร้างฐานความรู้ความเข้าใจ : เริ่มจากการที่สถานศึกษามีการประเมินความต้องการจำเป็นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา เป็นต้น การประเมินความต้องการจำเป็นยังถือเป็นส่วนสำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานขั้นต่อไปอีกด้วย จากนั้น ผลที่ได้จากการประเมินความต้องการจำเป็น จะถือเป็นสารสนเทศสำคัญในการกำหนดรายละเอียดของแผนงาน/โครงการในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ สุวิมล ว่องวานิช (2548) ได้ระบุถึงความสำคัญของการประเมินความต้องการจำเป็นว่า การประเมินความต้องการจำเป็นถือเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติงานและการพัฒนาโครงการ การประเมินความต้องการจำเป็นจะช่วยกำหนดเป้าหมายขององค์กรที่แสดงความต้องการจำเป็นของผู้เกี่ยวข้อง ทำให้การวางแผนมีทิศทาง เป็นไปได้ และมีโอกาสเกิดสัมฤทธิ์ผลตามที่มุ่งหวัง

นอกจากนี้แล้ว แผนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยังต้องอาศัยการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกที่เป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษา เพราะด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ใช้กระบวนการฝึกอบรม การมีผู้เชี่ยวชาญจะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา และมีที่ปรึกษาเมื่อเกิดปัญหาหรือข้อสงสัยต่างๆ ได้ โดยกระบวนการฝึกอบรมต้องเน้นวิธีการให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่มีมาก่อน กับองค์ความรู้ใหม่ที่ต้องเกี่ยวข้องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมการอบรมจึงต้องเน้นการเชื่อมโยงประสบการณ์ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย สามารถกระตุ้นให้เกิดการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันผ่านกระบวนการกลุ่ม เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปหรือการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง องค์ประกอบของรูปแบบในส่วนนี้ถือว่าสอดคล้องกับแนวคิดสำคัญในการเสริมพลังอำนาจที่ Murrell, 1985; Vogt & Murrell, 1990 (อ้างถึงใน เทวี พรหมมินตะ, 2544) ที่ได้อธิบายไว้ในทฤษฎี Murrell-Armstrong Empowerment Matrix ว่า ประกอบด้วยขั้นตอนการให้ความรู้หรือการศึกษา การชักนำให้ตัดสินใจ การเป็นที่ปรึกษา ช่วยเหลือสนับสนุนและให้คำชี้แนะ จึงกล่าวได้ว่า จุดเริ่มสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สัมพันธ์กับนโยบายของรัฐ ในด้านการสร้างฐานความรู้ความเข้าใจสัมพันธ์กับแนวคิดของการประเมินความต้องการจำเป็นและยึดหลักของการเสริมพลังอำนาจให้กับครูผู้สอนที่ร่วมโครงการ

4.2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สัมพันธ์กับนโยบายของรัฐ ด้านการสานต่อฐานความคิดสู่การวางแผนอย่างเป็นรูปธรรม : ด้วยเป้าหมายปลายทางขององค์ประกอบในด้านการสานต่อฐานความคิดสู่การวางแผนอย่างเป็นรูปธรรม คือครูผู้สอนสามารถพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ได้ และสามารถบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่เนื้อหาสาระและกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้ด้วยเช่นเดียวกัน และแนวทางสำคัญที่สถานศึกษากลุ่มเป้าหมายใช้เป็นหลักในการวางแผนได้แก่ การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ต้องเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น รวมถึงแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ดังนั้น จุดเริ่มต้นสำคัญจึงอยู่ที่การทบทวนถึงสาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ที่จะนำไปสู่การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐาน โดยมีสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานข้อมูลสำคัญที่จะนำมาใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนของครู รายละเอียดขององค์ประกอบในส่วนนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดในโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (2549) ที่กล่าวว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาและเยาวชนมีแนวทางโดยการส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งประกอบไปด้วยหลักสูตรและสาระเรียนรู้ในท้องถิ่น และส่วนที่เรียนนอกห้องเรียน ในขณะที่ กระบวนการสานต่อฐานความคิดให้เกิดผลเชิงรูปธรรม ต้องอาศัยการฝึกอบรมที่ต้องอาศัยโรงเรียนเป็นฐานในการฝึกอบรม กล่าวคือ กระบวนการฝึกอบรมต้องอยู่บนฐานของข้อมูลที่เกิดขึ้นและเป็นจริงตามสภาพของชุมชนท้องถิ่นในเขตให้บริการของสถานศึกษา ผลงานหรือชิ้นงานที่เกิดขึ้นจากกระบวนการฝึกอบรมต้องวิเคราะห์จากงานปกติของครู และต้องสามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน พร้อมกับนำผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติมาใช้เป็นแนวทางในการฝึกอบรมระยะต่อไป สอดคล้องกับผลการวิจัยการประเมินโครงการพัฒนาครูและผู้บริหารประจำการที่ได้รับวุฒิปริญญาตรีทางการศึกษาและประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการบริหารการศึกษาของ สัมพันธ์ พันธุ์ฤกษ์ และคณะ (2549) ที่พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกอบรมเป็นฐาน (School-base Training) ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่แสดงถึงความสำเร็จในการพัฒนาครูและผู้บริหาร เพราะทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนในหลักสูตรกับการปฏิบัติงานจริง ครูและผู้บริหารสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ในชั้นเรียนไปสู่การปฏิบัติงานได้จริงทันที และนำผลที่เกิดขึ้นจริงจากการปฏิบัติงานมาสะท้อนผลร่วมกันกับผู้สอนในชั้นเรียน นอกจากนั้นแล้ว การฝึกอบรมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นฤมล นิรากร และคณะ (2550) ที่ศึกษาถึงปัจจัยเอื้อและอุปสรรคในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจนอภาคทางการและเศรษฐกิจพอเพียง ที่พบว่าปัจจัยที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงมีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ด้วยภาพลักษณ์และการสร้างวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในมิติของชนบทคือ “คิดถึงชีวิตเรียบง่ายสงบสุขของชาวชนบท” ทำให้คนเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของชนบท เป็นการทำเกษตร การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ หรือการอยู่แบบสังคมชนบทสมัยเดิม แท้จริงแล้วเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริมีหลายมิติ มีพื้นที่ปฏิบัติการได้อย่างกว้างขวางในหลายพื้นที่ ในหลายมิติของชีวิตและสังคม การฝึกอบรมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานจึงถือเป็นวิธีการที่

สามารถสนองต่อแนวคิดของการนิยามวาทกรรมใหม่ของเศรษฐกิจพอเพียง ที่สามารถดำเนินและเกิดขึ้นได้ในมิติที่กว้างขวางมากขึ้น

นอกจากองค์ความรู้และทักษะสำคัญในการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐานแล้ว การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย และเทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ยังถือเป็นต้นทุนสำคัญในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพภายใต้หน่วยการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบไว้ ลักษณะขององค์ประกอบในส่วนนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี (2543) ที่ได้ทำการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ที่พบว่าโรงเรียนมีความต้องการสำคัญในเรื่องการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การบูรณาการโครงการเศรษฐกิจพอเพียงกับรายวิชาต่างๆ และการกำกับติดตาม ประเมินผลอย่างใกล้ชิด และสม่ำเสมอ ทั้งนี้ บุคคลสำคัญที่ทำให้กระบวนการเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิที่ครูผู้สอนเชื่อมั่น ศรัทธา และสามารถเป็นที่ปรึกษาได้ ประกอบกับผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องเอาใจใส่ดูแลและคอยให้กำลังใจครูผู้สอนในการเข้าร่วมการฝึกอบรม รวมถึงการพัฒนาชิ้นงานหรือผลงานตามกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือเป็นจุดเชื่อมกลางระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับการพัฒนาครูที่มีฐานมาจากโรงเรียน สอดคล้องกับการวิจัยของ ลัดดา คีลน้อย และคณะ (2547) ที่พบว่า ผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนครูให้สามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ

4.3) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สัมพันธ์กับนโยบายของรัฐ ด้านพลวัตของการขับเคลื่อน: ประกอบไปด้วยการประสานกระบวนการ 3 ส่วนสำคัญ คือ กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน ที่ต้องนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบไว้ ทำให้ครูผู้สอนเห็นถึงสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา หรือสิ่งที่ต้องการจะพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนภายใต้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีเป้าหมายชัดเจน มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมถึงสิ่งที่กำลังสนใจศึกษาอย่างลึกซึ้งขึ้น รู้จักเตรียมและวางแผนการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตามหลักการวิจัย และสามารถนำผลที่เกิดขึ้นจากการสอนอย่างเป็นระบบมานำเสนอในรูปแบบของเอกสารทางวิชาการ ที่ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการเรียนการสอน รวมถึงข้อเสนอแนะสำคัญที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กระบวนการวิจัยจึงถือเป็นกระบวนการแรกที่ทำให้การขับเคลื่อนเกิดพลวัต สอดคล้องกับแนวคิดของ สุธีระ ประเสริฐสรรพ (2552) เกี่ยวกับการวิจัยกับการพัฒนานักเรียนและพัฒนาครูที่ว่า การทำวิจัยเป็นการฝึกให้คนหาความรู้ให้เป็นด้วยตัวเอง วิจัยจะฝึกตรรกะในการตั้งข้อสงสัย ถ้าเรามีนิสัยเป็นนักวิจัย เมื่อเราพบเห็นสิ่งใดผิดปกติเราจะสงสัยในเหตุ การได้ความรู้คือเป้าหมายของการทำวิจัย ความรู้คือรู้ความเป็นเหตุเป็นผลของปัจจัย เมื่อรู้ถึงสาเหตุอย่างนี้เรียกว่ารู้ถึงกลไก ไม่ใช่รู้แค่ปรากฏการณ์ ความรู้ที่ได้อีกอย่างหนึ่งคือ รู้ว่าข้อสงสัยหรือสมมติฐานของเรานั้นถูกหรือผิด นักวิจัยเมื่อเชี่ยวชาญแล้วจะตั้งสมมติฐานได้แม่นยำ ซึ่งหมายถึงการคาดการณ์ได้ถูกต้อง ต่อไปการใช้ชีวิตท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงก็จะง่ายขึ้น การวิจัยในชั้นเรียนจึงสามารถนำมาใช้เป็นภูมิคุ้มกันสำหรับครูและนักเรียน

ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง และในระหว่างการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน รวมทั้งเมื่อสิ้นสุดกระบวนการตามแผนที่วางไว้ ครูผู้สอนได้แสดงให้เห็นถึงพลังการขับเคลื่อนสำคัญที่เกิดขึ้นต่อเนื่องคือ กระบวนการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น การปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ภายในโรงเรียน ให้เอื้อต่อการจัดเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครู และการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการเรียนรู้อันจะนำไปสู่การวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ จึงถือเป็นกระบวนการสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในชั้นเรียน ท่ามกลางบรรยากาศแห่งการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาที่ค่อยๆ เกิดขึ้นตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้วางแผนไว้อย่างดี และขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบด้วยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน กระบวนการสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นและถือมีบทบาทสำคัญที่ทำให้พลังการขับเคลื่อนสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและเกิดความเป็นพลวัต ได้แก่ กระบวนการนิเทศภายใน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและวิทยากรจากภายนอกเป็นพลังสำคัญในการดำเนินงานนิเทศ และทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการเรียนรู้จากครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง และผลที่เกิดขึ้นจากการนิเทศก็จะเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปใช้เป็นสารสนเทศในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน เป็นวงจรของกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่องต่อไป

4.4) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สัมพันธ์กับนโยบายของรัฐ ด้านกลไกแห่งการขับเคลื่อนเพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืน ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา และข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา : การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยกิจกรรมการติดตามและประเมินผลเป็นการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภายนอก ซึ่งได้แก่ คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น และจากภายใน ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และหรือบุคลากรที่ได้รับมอบหมายจากสถานศึกษา ดำเนินการสะท้อนผลการดำเนินการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ที่เน้นการสะท้อนผลให้ครูเกิดกำลังใจ เกิดพลังที่จะพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พลังอำนาจของครูที่เกิดขึ้นจากการสะท้อนผล ยังถูกเสริมด้วยการพิจารณาเห็นถึงแนวทางของการนำสิ่งที่เกิดขึ้นจากการพัฒนางานด้วยตนเองไปต่อยอดเป็นผลงานทางวิชาการ เพื่อใช้ประกอบการขอวิทยฐานะในระดับที่สูงขึ้น การพัฒนางานที่สามารถเชื่อมโยงกับความก้าวหน้าทางวิชาชีพจึงถือเป็นแรงจูงใจสำคัญอีกประการหนึ่งในการเสริมสร้างพลังอำนาจของครูในขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลอันเกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนที่ต่อเนื่องของครู ภายใต้กระบวนการติดตามและประเมินผลที่อาศัยการสะท้อนผลร่วมกัน ย่อมแสดงให้เห็นถึงผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา แนวคิดของการนำการสะท้อนผลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้นสอดคล้องกับแนวคิดของการสะท้อนผล (Reflect) ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ กิตติพร ปัญญาเจริญผล (2549) สรุปไว้ว่า การสะท้อนเป็นการประเมินอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยจะต้องตัดสินใจจากประสบการณ์ของตนว่า ผลของการปฏิบัติ(หรือผลที่เกิดขึ้น) นั้นเป็นสิ่งที่ต้องตามประสงค์หรือไม่ และสามารถให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติต่อไป การสะท้อนยังเป็นการสำรวจเบื้องต้นก่อนที่จะดำเนินการจริงอีกด้วย การสะท้อนข้อมูลจะช่วยให้การวางแผนการ

ดำเนินงานในขั้นต่อไปสำหรับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในโครงการต่อไป และยังสอดคล้องกับแนวคิดของการสะท้อนผลในแนวคิดของการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น(Active Learning) ของ Dee Fink (2003) ที่กล่าวว่า การสะท้อนผลถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น เพราะด้วยกระบวนการ รวมถึงเทคนิคการสะท้อนผลต่างๆ เช่นการอภิปราย การสนทนากลุ่ม การเขียนบันทึกเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ ล้วนช่วยให้เราเข้าใจถึงสิ่งที่กำลังเรียนรู้ และรู้ว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและพร้อมที่จะเรียนรู้ต่อไป และจากการวิเคราะห์ผลที่เกิดจากการขับเคลื่อนของสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย พบว่า มีผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนากับผู้เกี่ยวข้อง 4 กลุ่มสำคัญ โดยเริ่มต้นจากครูผู้สอน ในฐานะผู้เริ่มต้นปรับเปลี่ยน เพิ่มพูน และพัฒนาแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่นักเรียน ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้ส่งผลโดยตรงต่อนักเรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติในการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นักเรียนจึงถือเป็นผลผลิตสำคัญในการร่วมพัฒนาโรงเรียนให้สามารถขับเคลื่อนไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลที่เกิดขึ้นจากโรงเรียนซึ่งสะท้อนได้จากตัวนักเรียนนำไปสู่ความภาคภูมิใจของชุมชน การร่วมพัฒนาโรงเรียนจากชุมชนจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและส่งผลย้อนกลับไปสู่ตัวนักเรียน และสำหรับครูผู้สอนเอง ในฐานะกลไกสำคัญของการขับเคลื่อนสามารถนำผลที่เกิดจากการนักเรียนไปสู่การจัดทำรายงานผลการพัฒนา ในรูปของผลงานทางวิชาการเพื่อความก้าวหน้าในการยกระดับวิทยฐานะของตนเองต่อไป และข้อมูลในรายงานการพัฒนายังเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญของการทบทวนเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาต่อไปอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2544) ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จที่ต้องอาศัยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และตัวชี้วัดความสำเร็จของการใช้โรงเรียนเป็นฐานในการบริหารประการหนึ่งคือ การกำหนดวิธีการประเมินผลการดำเนินงาน/ปฏิบัติงานของตนเอง